Kamiński, Waldemar

Współcześni badacze i popularyzatorzy Kurpiowszczyzny

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 7, 305-307

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

rzadkie zresztą w naszej literaturze) na pewno bardziej oddaje ducha epoki i przybliża region ale równocześnie utrudnia czytanie książki zwłaszcza osobom spoza Kurpiowszczyzny.

Jerzy Kijowski

*) Henryk Ropiak, *Kurpie za króla Sasa*, Słupsk 1992, wyd.1, Nakład 2000 egz.

WSPÓŁCZEŚNI BADACZE I POPULARYZATORZY KURPIOWSZCZYZNY*)

Jest to intersująca próba opracowania 84 biogramów współczesnych badaczy i popularyzatorów regionu kurpiowskiego. Praca składa się z dwóch części: ze „Wstępu", opracowanego przez wybitnego znawcę Kurpiowszczyzny doktora Stanisława Pajkę, i z części, w której zostały przedstawione życiorysy społeczne i zawodowe badaczy i popularyzatorów tego pięknego regionu. Godny podkreślenia jest pietyzm autora w prezentowaniu i ukazywaniu sylwetek tych ludzi, którzy w swojej działalności naukowej, artystycznej, pedagogicznej i społecznej wiernie służyli temu regionowi — ukazując jego wielkość, piękno, bogate w wydarzenia dzieje i ścisły związek z historią narodu i kultury polskiej. Godna podkreślenia jest dokładność i staranność Autora w wydobywaniu tych faktów z życia omawianych osób, które ukazują ich związek z regionem kurpiowskim, zauroczenie nim i zrozumienie jego roli i miejsca w kulturze polskiej.

Praca Stanisława Pajki jest w pewnym stopniu odkrywcza. Ukazuje bowiem jak wielu zasłużonych dla nauki i kultury polskiej uczonych związało się z problematyką kurpiowszczyzny i jej poświęciło wiele swoich badań, prac i poszukiwań twórczych. Praca ta potwierdza tę prawidłowość rozwoju kultury, która wyraża się w regionalnym rodowodzie kultury narodowej i ogólnoludzkiej. Z wszystkich przygotowanych przez Autora i zamieszczonych w recenzowanej pracy biogramów — wynika, że prezentowani na łamach tej publikacji ludzie zachowali swoją regionalną tożsamość i dzięki niej uzyskali tak wspaniałe wyniki w swojej pracy badawczej i popularyzatorskiej. Bardzo trafne było właśnie łączne prezentowanie badaczy i popularyzatorów Kurpiowszczyzny. Zarówno bowiem uczeni jak popularyzatorzy przyczynili się do swoistego awansu regionu kurpiowskiego i utrwalania wiedzy o nim w pamięci narodowej.

Praca Stanisława Pajki, Autora takich oryginalnych książek jak „Uczeń na prowincji", „Koleinami życia i twórczości Henryka Syski", „Z dziejów Liceum Pedagogicznego w Ostrołęce" i 300, artykułów szkiców i rozpraw naukowych i publicystycznych — skłania do głębszej refleksji na temat źródła siły i atrakcyjności regionu kurpiowskiego, który zdołał przyciągnąć tylu wybitnych uczonych, pisarzy, nauczycieli, działaczy społecznych. Sądzę, że tym magnesem, który tak silnie przyciąga ludzi nauki, artystów i nauczycieli jest kultura kurpiowska, w której dominują takie wartości jak:

głęboka religijność, przywiązanie do ojczystego kraju i regionu, życzliwość do ludzi i dążenie do pełnej samorealizacji we wszystkich dziedzinach życia (życie rodzinne, praca zawodowa, działalność społeczna). Istotnym czynikiem zwiększającym atrakcyjność regionu kurpiowskiego jest uroda krajobrazu, jego niepowtarzalne piękno i swoisty czar. Ważny wpływ na taki model percepcji krajobrazu i kultury kurpiowskiej miały także wydarzenia dziejące się na tych ziemiach (powstanie narodowe, walka o wolność, wojna obronna w 1939 roku).

Udokumentowany przez Stanisława Pajkę fakt związania swojej działalności naukowej, artystycznej i społecznej z regionem kurpiowskim — tak wielu ludzi zajmujących w nauce i kulturze polskiej znaczące miejsce — wiąże się także z istnieniem w tym regionie aktywnego i twórczego środowiska działaczy społecznych i kulturalnych tworzących realne, instytucjonalne i materialne warunki do badania i popularyzowania dorobku tego regionu czasopisma, wydawnictwa, kluby, seminaria doktoranckie, zespoły badawcze, komitety obchodów ważnych rocznic itp.). Postrzegana z tego punktu widzenia Kurpiowszczyzna stanowi swoisty fenomen kulturowy i społeczny. Kultywuje, utrwala i pielęgnuje dorobek swojej regionalnej kultury i jednocześnie wzbogaca wieloma wartościami poznawczymi i artystycznymi kulturę polską i ogólnoludzką.

Wartość recenzowanej pracy polega przede wszystkim na zebraniu, tych mało znanych lub zapomnianych materiałów, obrazujących działalność naukowo-badawczą, artystyczną, nauczycielską, pedagogiczną i duszpasterską tych ludzi, dla których Kurpiowszczyzna stanowi nie tylko obiekt badań i inspiracji twórczej, ale przede wszystkim wartość naczelną zaliczaną do sfery sacrum. Kultura kurpiowska jest dla nich ważnym i niezastępowalnym składnikiem kultury duchowej i czynnikiem kształtującym regionalne charaktery ludzi.

Dotarcie do tak dużej liczby ludzi zajmujących się problematyką regionu kurpiowskiego (historyków, kulturoznawców, socjologów, etnografów i etnologów, literaturoznawców, pedagogów) było zapewne zadaniem niełatwym. Tylko wielkie zamiłowanie do regionu i głębokie przekonanie o potrzebie ukazania sylwetek tych ludzi, dla których region kurpiowski jest ich małą prywatną Ojczyzną — umożliwiło Autorowi zebranie tak cennych, interesujących i nowych materiałów ukazujących zaangażowanie, trud i dorobek ludzi zajmujących się szeroko ujmowaną problematyką gospodarki, kultury i historii regionu kurpiowskiego. Sylwetki uczonych, pisarzy, artystów, pedagogów, działaczy oświatowych, księży — zarysowane w tej książce — są potwierdzeniem faktu istnienia kręgu znakomitych specjalistów z różnych dziedzin nauki, służących swemu regionowi swoją wiedzą, talentem, doświadczeniem i miłością do ziemi kurpiowskiej.

Ta miłość i przywiązanie do ziemi kurpiowskiej jest właściwie ukrytym leitmotywem tej książki, w której utrwalone zostały portrety biograficzne tych osób, dla których kultura kurpiowska była źródłem siły moralnej i natchnienia do działalności twórczej. Autor pieczołowicie, ze znajomością zagadnienia, troskliwie i zgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy wybrał i przedstawił te informacje biograficzne, które umożliwiają zrozumienie zaangażowania i dorobku każdej z prezentowanych w tym słowniku biograficznym osób, w dziedzinie badania, popularyzowania i współtworzenia gospodarki, kultury i życia społecznego regionu kurpiowskiego.

Analiza biogramów opublikowanych na łamach omawianej książki Stanisława Pajki,wskazuje na niezwykle istotny fakt społeczny i kulturowy. Otóż wielu badaczy

i popularyzatorów regionu kurpiowskiego pochodzi ze środowiska chłopskiego. Ten chłopski rodowód prezentowanych postaci, jest jak się wydaje, jednym ze źródeł tego niezwykłego przywiązania do regionu kurpiowskiego, zrozumienia jego wartości, identyfikowania się z jego istotą i specyfiką. Z prezentowanych na łamach tej książki życiorysów i danych dotyczących dorobku naukowego, artystycznego i wychowawczego wynika, że dla wielu z nich nawet jeśli pochodzili z innych regionów lub żyli i mieszkali w innej części kraju — zetknięcie się z dorobkiem kultury kurpiowskiej, z mieszkańcami tej pięknej ziemi i jej dziejami, było tak silnym i znaczącym przeżyciem, że zaważyło na ich związku duchowym, z tym zajmującym tak ważne miejsce w kulturze narodowej, regionem.

Książka Stanisława Pajki ukazuje też drogi awansu ludzi wywodzących się ze wsi i miast kurpiowskich, ich wchodzenie do nauki i kultury, ich rozwój duchowy wyrażający się w dorobku naukowym, artystycznym i społecznym. Drogi te, jak wynika z biogramów, były uwarunkowane szerokim dostępem do oświaty, jaki niewątpliwie był w Polsce Ludowej i konsekwentnym heroicznym dążeniem do wejścia do kultury narodowej. Książka Stanisława Pajki ukazuje także pośrednio wielki awans Kurpiowszczyzny, która dzięki badaczom, miłośnikom i popularyzatorom weszła do kultury narodowej jako pełnoprawny i atrakcyjny uczestnik i ukazała piękno, różnorodność i humanistyczny oraz patriotyczny sens kurpiowskiej kultury.

Biogramy zawarte w omawianej książce to także potwierdzenie tej ważnej prawdy psychologicznej, że autentyczne i wielkie wartości poznawcze, moralne, artystyczne, społeczne rodzą się z pięknej pasji służenia ludziom, Ojczyźnie małej i tej, której symbolem jest Mazurek Dąbrowskiego.

Waldemar Kamiński

*) Stanisław Pajka, *Współcześni badacze i popularyzatorzy Kurpiowszczyzny*, Ostrołęka 1993, s.96.

ŻYWA HISTORIA TUŁACTWA MIESZKAŃCÓW RUBIEŻY OSTROŁĘCKIEJ

W dziejach siedemdziesięciolecia polskiego i polonijnego fenomenu pamiętnikarstwa konkursowego niezmiennie przodowały ilościowo i jakościowo regiony lubelski i rzeszowski. Dzięki twórczej dynamice naukowych towarzystw regionalnych piękną kartę w tej znamiennie polskiej dziedzinie piśmiennictwa kulturotwórczego zapisują ostatnio regiony ostrołęcki i łomżyński.

Zasłużone Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe im. A. Chętnika zapoczątkowało właśnie swoją cenną „Bibliotekę Kurpiowską" dokumentalnym tomem konkursowym: „Losy tułacze mieszkańców województwa ostrołęckiego 1939-1956". Na pokaźny, prawie bibliofilsko dopieszczony tom składają się prace tematycznego, regionalnego